

9. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2001. № 25-26. Ст. 131.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради Української РСР* (ВВР) 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

11. Як стимулювати викривачів: державний захист і компенсації. Центр демократії та верховенства права. 15 вересня 2017. URL: <http://surl.li/jhdlwt>

12. Сітнікова І. Викривач «рекордного хабаря» Шевченко вже отримав винагороду в понад 13 мільйонів. Громадське. URL: <http://surl.li/dbypvu>

13. Кметь О. О. Окремі аспекти мотивації та забезпечення гарантій особам, які надають допомогу оперативно-розшуковим підрозділам Держприкордонслужби України на конфіденційній основі. *Юридичний науковий електронний журнал : науковий електронний журнал*. № 5/2023. С. 326–330. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/80>

14. Халимон С. І., Зьолка В. Л., Кухар В. В. Загальні засади фінансового забезпечення оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів Держприкордонслужби України. *Наука і правоохоронна*. 2021. № 1. С. 155–165.

Хальота Андрій Іванович,

провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії проблем
правового та організаційного забезпечення
діяльності Міністерства Державного
науково-дослідного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБОРОНА ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ В ІНТЕРЕСАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЧИ ЇХ ОСЕРЕДКІВ АБО ОКРЕМИХ ПОЛІТИКІВ

В умовах демократичного суспільства правоохоронні органи, зокрема Національна поліція України, повинні діяти виключно в межах закону та бути поза політичними процесами. Службові повноваження, якими наділяються поліцейські, є інструментом забезпечення публічної безпеки і порядку, захисту прав і свобод громадян та забезпечення виконання конституційних обов'язків держави. Однак використання поліцейськими своїх повноважень для реалізації цілей різних політичних партій суперечить принципам

правової держави та може мати серйозні наслідки для розвитку демократії в Україні.

В Україні питання політичної нейтральності правоохоронних органів регулюється Конституцією України, іншими законодавчими актами та міжнародними стандартами. Згідно зі статтею 10 Закону України «Про Національну поліцію», поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності, а також у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань [1].

Міжнародні стандарти, зокрема Рада Європи та Організація Об'єднаних Націй, визначають, що правоохоронні органи повинні діяти на основі законності, професіоналізму та без політичного тиску. Це означає, що використання службових повноважень для підтримки політичних партій або окремих політиків є неприпустимим.

Основними причинами заборони використання службових повноважень поліцейськими в інтересах політичних партій є:

а) порушення принципу рівності перед законом, оскільки кожна людина, незалежно від політичних переконань, має рівні права перед законом. А використання поліцією своїх повноважень для підтримки певної політичної сили порушує цей принцип, оскільки це створює нерівні умови для учасників політичного процесу, що підриває основи демократії;

б) підрив довіри до Національної поліції. Поліція повинна бути надійним гарантом публічної безпеки і порядку для всіх громадян. Коли поліцейські використовуються в інтересах політичних сил, це може призвести до втрати довіри до правоохоронних органів і навіть до посилення політичних конфліктів. Відсутність довіри до поліції негативно позначається на ефективності її роботи та загальній ситуації в державі;

в) загроза демократичним процесам в Україні. Заборона використання поліції в політичних цілях також сприяє стабільності демократичних інститутів. Якщо правоохоронці починають підтримувати певні політичні сили, це може призвести до маніпулювання виборчими процесами, порушення прав людини, фальсифікацій та інших порушень, які підривають основи демократії.

У реальному житті заборона використання поліцією своїх повноважень в інтересах політичних сил може мати різні форми порушень. Власне, заборонених форм використання службових повноважень, зокрема поліцією, Закон України «Про запобігання корупції» не містить [2]. В яких саме формах воно не може здійснюватися, можна визначити з результаті аналізу відповідних статей Кримінального кодексу України і спеціальних законів. Напевне

найбільше різновидів використання своїх службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей містить Кримінальний кодекс України, при цьому будь-яке таке використання може бути вчинене в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків. Наприклад: втручання у здійснення виборчою комісією чи комісією з референдуму їх повноважень (частина четверта статті 157); порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції (частина друга статті 163); складання, видача неправдивих офіційних документів, підроблення офіційних документів (стаття 366); доведення до банкрутства (стаття 219); розтрата, відчуження, приховування, підміна, пошкодження, знищення майна або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт, із заставленим майном або майном, яке описано, чи порушення обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, здійснення банківських операцій з коштами, на які накладено арешт (стаття 388); невиконання дій, які особа за своїми службовими обов'язками повинна була виконати (стаття 426) тощо [3].

Також положення Кодексу України про адміністративні правопорушення містять склади адміністративних правопорушень щодо зловживань службовими повноваженнями в тому числі і поліцейськими, що вчинені в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків, зокрема: незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (стаття 172⁸); нежиття заходів щодо протидії корупції (стаття 172⁹); неправомірне використання державного майна (стаття 184) тощо[4].

З метою запобігання зловживань та підвищення соціальної захищеності поліцейських необхідно створити законодавчий механізм жорстокого контролю обов'язкової політичної нейтральності поліції, який буде засобом захисту поліцейських від прямого політичного втручання в їх службову діяльність; чітко визначити правові наслідки для поліцейських, які порушують вимоги політичної нейтральності, у формі притягнення до дисциплінарної та кримінальної відповідальності; постійно проводити навчання та підвищення кваліфікації поліцейських щодо реалізації принципів незалежності, професіоналізму та політичної нейтральності, що дозволить знизити ймовірність того, що поліцейські будуть діяти з політичними мотивами; розробити механізм, що унеможливить усунення з посад досвідчених, здібних і перспективних поліцейських за дискредитаційних підстав.

Отже, заборона використання службових повноважень поліцейськими в інтересах політичних партій чи окремих політиків є

важливим елементом забезпечення стабільності і правопорядку в державі. Поліцейські, як представники органу державної виконавчої влади, зобов'язані виконувати свої службові повноваження чітко дотримуючись норм Конституції і законів України, не враховуючи інтереси будь-яких політичних партій, блоків чи їх осередків або окремих політиків, в тому числі і тих, що на законних підставах прийшли до влади на загальнодержавному та муніципальному рівні. Дотримання принципу політичної нейтральності правоохоронних органів сприяє зміцненню довіри до поліції та демократичних інститутів, запобігаючи маніпуляціям і порушенням прав громадян. Тому важливо постійно удосконалювати механізми контролю, навчання та відповідальності для забезпечення цих принципів.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: прийнятий Верховною Радою УРСР 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Харко Дмитро Михайлович,
докторант відділу проблем кримінального
права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
Адвокат, кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРОТИЛІ КОРУПЦІЙНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1].

Законом України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV, а саме ст. 15 врегульовано, що чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права [2].